

NARODOWY INSTYTUT
POLSKIEGO DZIEDZICTWA
KULTUROWEGO ZA GRANICĄ

POLONIKA

SZKOŁA PODSTAWOWA

przedmiot
historia

Scenariusz z wykorzystaniem
nowych mediów i metod
aktywizujących (90 min)

Trębacz z Samarkandy

OPRACOWAŁA

Małgorzata Bazan

CC BY-NC-ND

Uznanie autorstwa
Użycie niekomercyjne
Bez utworów zależnych 3.0 Polska

Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

Cele lekcji:

Uczeń/uczennica:

- poznaje treść legendy o trębaczach z Samarkandy,
- poznaje nowe słowa i rozumie ich znaczenie,
- wie, gdzie leży Samarkanda i jak daleko sięgają polskie szlaki,
- utrwala wiadomości, grając w grę planszową.

Metody:

- praca ze słownikiem,
- praca z mapą internetową,
- gra planszowa.

Środki dydaktyczne:

- komputer z dostępem do Internetu,
- telefony komórkowe z dostępem do Internetu (praca w grupach),
- fragmenty map Europy i Azji wraz ze zdjęciami (w załącznikach),
- gra planszowa wraz z pytaniami (w załączniku).

Powiązanie z podstawą programową:

Historia:

VI. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Uczeń:

- 3) umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi oraz zagrożeniem najazdami tatarskimi w okresie rozbicia dzielnicowego.

Przebieg lekcji:

1. Nauczyciel/nauczycielka rozpoczyna lekcję od przypomnienia treści legendy o trębaczach z Samarkandy, który to tekst dzieci miały przeczytać w domu. W ten sposób sprawdza, czy na poziomie warstwy dosłownej tekst został zrozumiany.
2. Praca w grupach. Nauczyciel dzieli klasę na około 10 grup. Każda losuje kartkę z wypisanym z legendy trudnym słowem (załącznik nr 1) i korzystając ze stron internetowych wypisanych na tablicy ❶, sprawdza znaczenie słowa. Następnie dzieci wzajemnie tłumaczą sobie leksemy.
3. Praca w tych samych grupach. Zadanie polega na sprawdzeniu, ile kilometrów dzieli Samarkandę od miejscowości, w której się znajdują (dzieci mogą to zrobić, wyznaczając trasę na stronie: www.google.pl). Będzie to zawsze około 4000 km. Nauczyciel/nauczycielka pyta, czy to daleko, czy blisko. I o czym świadczy fakt, że z Samarkandą jest związana polska legenda? Tak prowadzi rozmowę, aby

dzieci zauważyły, że polskie legendy, polskie szlaki i polskie historie sięgają daleko poza granice kraju i również świadczą o naszej tożsamości narodowej.

- Praca w tych samych grupach. Dzieci otrzymują fragment mapy Europy i Azji (przykład - załącznik nr 2) i rysują trasę z Krakowa do Samarkandy (mogą wybrać dowolną). Podczas gdy dzieci rysują, nauczyciel/nauczycielka opowiada, skąd wzięli się Polacy w Samarkandzie (np. po upadku powstań) i jak pokonywali tę drogę (dziś możemy polecieć samolotem, kiedyś pokonywano trasę pieszo, na wozach lub konno).
- Gra planszowa. Podział klasy na grupy czteroosobowe. Wstępem do gry jest opowieść nauczyciela/nauczycielki o krakowskim lajkoniku **2**. Każda grupa otrzymuje wydrukowaną planszę do gry i pionki-lajkoniki w różnych kolorach dla różnych graczy (załącznik nr 3) i zwykle kostki do gry. Plansza przedstawia drogę z Krakowa do Samarkandy – są to pola, po których przesuwają się pionki. Każdy uczestnik/każda uczestniczka gry rzuca kostką i przesuwa się po planszy o tyle pól, ile wypadnie na kostce. Jednak robi to tylko wtedy, gdy odpowie na pytanie (zestawy pytań – załącznik nr 4). Jeżeli nie odpowie, cofa się o tyle pól, ile wypadło na kostce. Wygrywa osoba, która najszybciej odpowie na pytania dotyczące lekcji. Nauczyciel/nauczycielka na koniec nagradza np. ocenami te dzieci, które zajęły najwyższe miejsca, pozostałe nagradza brawami.

❶ <https://sjp.pwn.pl/>

<https://www.wsjp.pl/>

<https://encyklopedia.pwn.pl/>

❷ <https://www.krakow.pl/kultura/1344,artykul,lajkonik.html> [dostęp dn.27.02.2019]

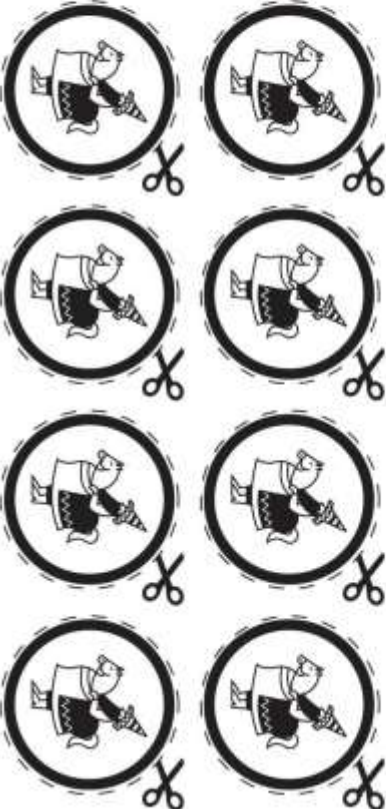

Proponowana bibliografia:

- Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA
<http://polonika.pl>
- Hejnał Mariacki*
źródło: <https://www.polskatradycja.pl/legandy/malopolskie/60-hejnał-mariacki.html> [dostęp dn. 01.03.2019]
- Hejnał mariacki. Tajemnice krakowskiej melodii*
źródło: <https://www.polskieradio.pl/7/163/Artykul/1750860,Hejnał-mariacki-Tajemnice-krakowskiej-melodii> [dostęp dn. 01.03.2019]
- Grzegorz Nizioł, *Hejnał mariacki. Nieznana legenda trębacza z Samarkandy*
źródło: <https://www.newsweek.pl/swiat/historia-hejnał-mariacki-hejnał-mariacki-kraków/9q3w8h7> [dostęp dn.27.02.2019]
- Ksawery Pruszyński, *Trębacz z Samarkandy*
źródło: <https://docer.pl/doc/nvsns08> [dostęp dn.27.02.2019]

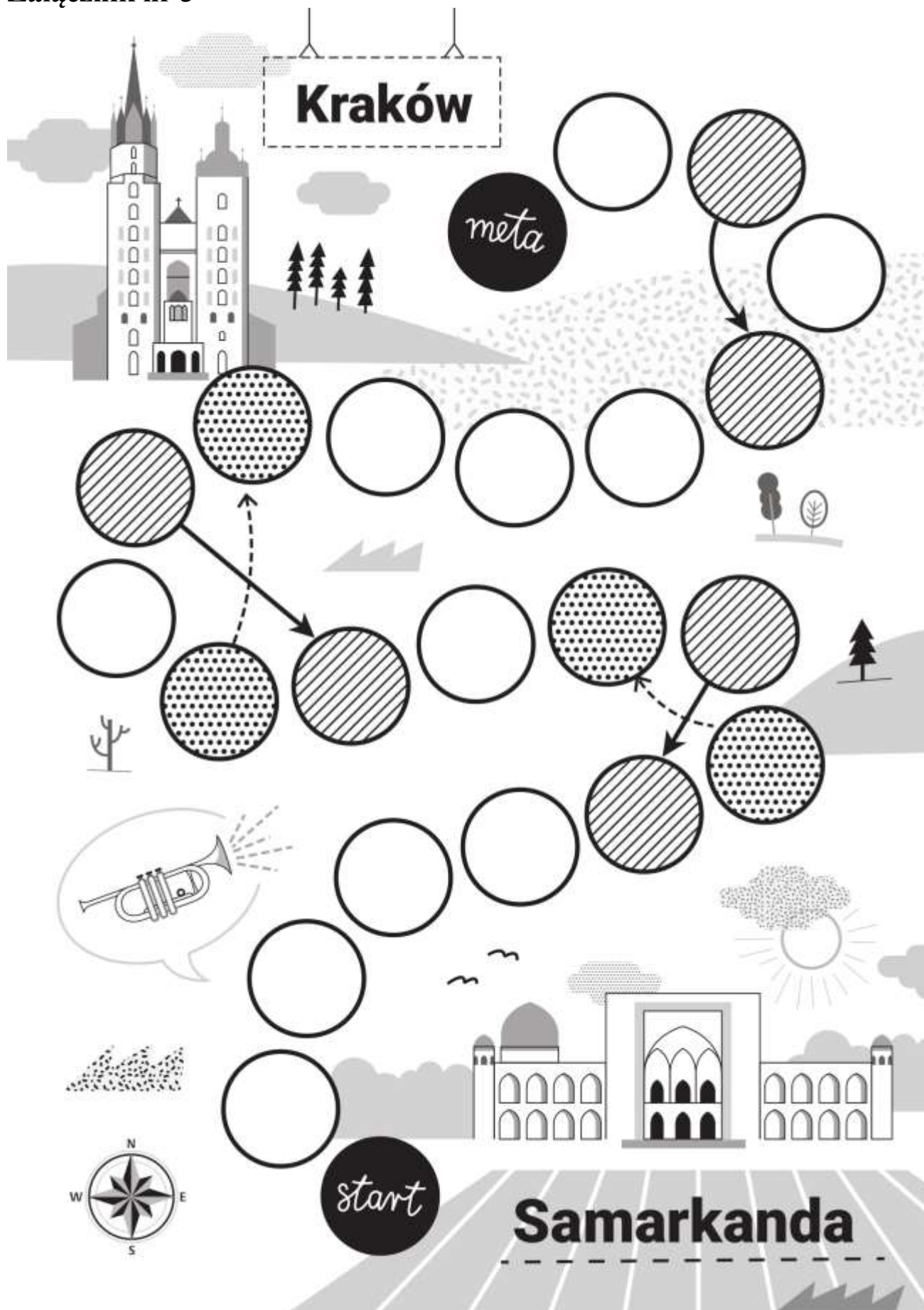
Załącznik nr 1

monastyr	zszarzał	volumina = wolumen
rejwach	z zanadrza	marazm
	szpicle	pandecta = pandeka
	rescripta = reskrypt	meczet

Załącznik nr 2

Załącznik nr 3

Załącznik nr 4

Ile km dzieli Polskę od Samarkandy?	Czym włóczkowie bili Tatarów?	W jakim państwie leży Samarkanda?
Co spisywali Tatarzy po każdej wyprawie?	Jak został zabity trębacz?	W co ubrany jest lajkonik?
Gdzie grany jest hejnał mariacki?	Kim byli włóczkowie?	Kim jest lajkonik?
W jakim miejscu mieli zatrzeć trębacze w Samarkandzie?	Kogo zabili strzałą z łuku Tatarzy w Krakowie?	Kto pierwszy zdradził tajemnicę mieszkańców Samarkandy?
Dlaczego Uzbegy chcieli, by zagrano hejnał w Samarkandzie?	Jak nazywa się miejsce, z którego wzywa się muzułmanów na modlitwę?	Na jakim starożytnym szlaku leży Samarkanda (łączy Europę z Chinami)?
Kim był trębacz z Samarkandy?	Jak witano polskie wojsko w Samarkandzie?	Co zegrali polscy trębacze w Samarkandzie?
Gdzie w Samarkandzie zagrano pobudkę i hejnał?	Kto badał legendę trębacza z Samarkandy?	Jak nazywano Polaków w Samarkandzie?
Kto opisał legendę o trębaczu z Samarkandy?	Co zrobili włóczkowie po pokonaniu Tatarów?	Gdzie Tatarzy rozbili swój obóz z 1287 roku?

Odpowiedzi do gry:

1. W jakim państwie leży Samarkanda?

Odp: W Uzbekistanie.

2. W jakim miejscu mieli zatrąbić trębacz w Samarkandzie?

Odp: Na rynku, na wprost meczetu, gdzie leżą prochy Timura.

3. Co zagrali polscy trębacz w Samarkandzie?

Odp: Pobudkę, apel, hejnał mariacki.

4. Jak witano polskie wojsko w Samarkandzie?

Odp. Radośnie i życzliwie (tu: dopuszczamy synonimy).

5. Kogo zabili strzałą z łuku Tatarzy w Krakowie?

Odp: Hejnalistę z wieży Kościoła Mariackiego.

6. Co spisywali Tatarzy po każdej wyprawie?

Odp: Dokładne raporty po każdej wyprawie.

7. Jak został zabity trębacz?

Odp: Strzałą z łuku.

8. Ile km dzieli Polskę od Samarkandy?

Odp: ok. 4000 km.

9. Kim jest lajkonik?

Odp: Brodaty jeździec.

10. W co ubrany jest lajkonik?

Odp: Brodaty jeździec w kolorowym stroju poruszający się na sztucznym koniku przytwierdzonym do pasa.

11. Jak nazywano Polaków w Samarkandzie?

Odp: Synami Lechistanu.

12. Gdzie grany jest hejnał mariacki?

Odp: W Kościele Mariackim w Krakowie.

13. Kto pierwszy zdradził tajemnicę mieszkańców Samarkandy?

Odp: Kobiety.

14. Jak nazywa się miejsce, z którego wzywa się muzułmanów na modlitwę?

Odp: Minaret.

15. Na jakim starożytnym szlaku leży Samarkanda (łączy Europę z Chinami)?

Odp: Na Jedwabnym Szlaku.

16. Kim był trębacz z Samarkandy?

Odp: Trębaczem, który w Samarkandzie zagrał cały hejnał i w ten sposób zrzucił klątwę z Tatarów.

17. Gdzie w Samarkandzie zagrano pobudkę i hejnał?

Odp: Na rynku, na wprost meczetu, gdzie leżą prochy Timura.

18. Dlaczego Uzbeki chcieli, by zagrano hejnał w Samarkandzie?

Odp: Aby zdjąć z nich klątwę.

19. Kto badał legendę trębacza z Samarkandy?

Odp: Ksawery Prószyński.

20. Gdzie Tatarzy rozbili swój obóz z 1287 roku?

Odp: Pod Krakowem.

21. Kim byli włóczkowie?

Odp: Dawni flisacy, którzy zajmowali się spławianiem drewna na Wiśle.

22. Czym włóczkowie bronili się przed Tatarami?

Odp: Wiosłami.

23. Co zrobili włóczkowie po pokonaniu Tatarów?

Odp: Poprzebierali się w tatarskie stroje, umazali twarze smołą i wjechali do Krakowa.

24. Kto opisał legendę o trębacz z Samarkandy?

Odp: Ksawery Prószyński.

